Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 6ης Δεκεμβρίου 2012*

«Αίτηση αναιρέσεως — Ανταγωνισμός — Συμπράξεις — Άρθρα 81 ΕΚ και 53 της συμφωνίας ΕΟΧ — Αγορά υπηρεσιών διεθνών μετακομίσεων στο Βέλγιο — Σύμπραξη αποτελούμενη από τρεις επιμέρους συμφωνίες — Ενιαία και διαρκής παράβαση — Έλλειψη αποδείξεων για το ότι ένας από τους συμμετέχοντες σε επί μέρους συμφωνία γνώριζε τις λοιπές επί μέρους συμφωνίες — Εν μέρει ή εξ ολοκλήρου ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής — Άρθρα 263 ΣΛΕΕ και 264 ΣΛΕΕ»

Στην υπόθεση C-441/11 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ασκήθηκε στις 25 Αυγούστου 2011,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους A. Bouquet, S. Noë και F. Ronkes Agerbeek, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

αναιρεσείουσα,

όπου ο έτερος διάδικος είναι:

η **Verhuizingen Coppens NV,** με έδρα το Boutsersem (Βέλγιο), εκπροσωπούμενη από τους J. Stuyck και I. Buelens, advocaten,

προσφεύγουσα πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους L. Bay Larsen, προεδρεύοντα του τετάρτου τμήματος, J.-C. Bonichot, C. Toader, A. Prechal και E. Jarašiūnas (εισηγητή), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 24ης Μαΐου 2012,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

Απόφαση

1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί με την αίτηση την αναίρεση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της 16ης Ιουνίου 2011, T-210/08, Verhuizingen Coppens κατά Επιτροπής (Συλλογή 2011, σ. II-3713, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση), με την οποία ακυρώθηκαν το άρθρο 1, στοιχείο θ', και το άρθρο 2, στοιχείο ια', της αποφάσεως C(2008) 926 τελικό της Επιτροπής, της 11ης Μαρτίου 2008, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου [81 ΕΚ] και του άρθρου 53 της συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση COMP/38.543 – Υπηρεσίες διεθνών μετακομίσεων) (στο εξής: επίδικη απόφαση ή απόφαση της Επιτροπής).

Το ιστορικό της διαφοράς και η επίδικη απόφαση

2 Όπως προκύπτει από τις σκέψεις 3 έως 7 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, με την επίδικη απόφαση, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι οι αποδέκτες της, στους οποίους περιλαμβανόταν η Verhuizingen Coppens NV (στο εξής: Coppens), συμμετείχαν σε σύμπραξη στον τομέα των υπηρεσιών διεθνών μετακομίσεων στο Βέλγιο, προβαίνοντας σε καθορισμό τιμών, κατανομή πελατών και καταστρατήγηση της διαδικασίας υποβολής προσφορών, τουλάχιστον για το χρονικό διάστημα από το 1984 έως το 2003, ή τους καταλογίστηκε ευθύνη για την εν λόγω σύμπραξη, και, ως εκ τούτου, διέπραξαν ενιαία και διαρκή παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ.

3 Κατά τις σκέψεις 8 και 9 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, αφενός, οι υπηρεσίες που συγκαταλέγονταν στη σύμπραξη ήταν οι μετακομίσεις, από ή προς το Βέλγιο, πραγμάτων φυσικών προσώπων καθώς και επιχειρήσεων ή δημοσίων οργανισμών. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι συγκεκριμένες εταιρίες διεθνών μετακομίσεων ήταν όλες εγκατεστημένες στο Βέλγιο και ότι η σύμπραξη αφορούσε δραστηριότητες στο Βέλγιο, η Επιτροπή έκρινε ότι το Βέλγιο αποτελούσε το γεωγραφικό κέντρο της συμπράξεως. Αφετέρου, ο συνολικός κύκλος εργασιών των συμμετεχόντων στη σύμπραξη εκτιμήθηκε από την Επιτροπή στο ποσό των 41 εκατομμυρίων ευρώ για το έτος 2002, ενώ το μερίδιο της αγοράς που κατείχαν όλες οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις καθορίστηκε σε ποσοστό περίπου 50 % του συγκεκριμένου τομέα.

4 Κατά τη σκέψη 10 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή εξέθεσε, με την επίδικη απόφαση, ότι η σύμπραξη είχε, μεταξύ άλλων, ως σκοπό τον καθορισμό και τη διατήρηση των τιμών σε υψηλά επίπεδα καθώς και την κατανομή της αγοράς με διάφορους τρόπους, όπως με συμφωνίες περί καθορισμού τιμών, συμφωνίες περί κατανομής της αγοράς μέσω ενός συστήματος εικονικών προσφορών, των επονομαζόμενων «προσφορών διευκολύνσεως», και συμφωνίες περί καθορισμού ενός συστήματος οικονομικών αντισταθμίσεων για τις απορριφθείσες προσφορές ή σε περίπτωση αποχής από τη διαδικασία υποβολής προσφορών, των επονομαζόμενων «προμηθειών» (στο εξής: συμφωνία για τις προμήθειες).

5 Όπως προκύπτει από τη σκέψη 11 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή εκτίμησε με την επίδικη απόφαση ότι, το διάστημα μεταξύ 1984 και αρχών της δεκαετίας του 1990, η σύμπραξη λειτουργούσε ιδίως βάσει γραπτών συμφωνιών περί καθορισμού των τιμών και παράλληλα οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις ακολουθούσαν την πρακτική των προμηθειών και των προσφορών διευκολύνσεως. Κατά την απόφαση της Επιτροπής, όπως αυτή εκτίθεται στην εν λόγω απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου, η πρακτική των προσφορών διευκολύνσεως έπρεπε να θεωρηθεί ως έμμεσος καθορισμός τιμών για τις υπηρεσίες διεθνών μετακομίσεων στο Βέλγιο, στον βαθμό που τα μέλη της συμπράξεως τιμολογούσαν αμοιβαίως μεταξύ τους τις προμήθειες επί των απορριφθεισών προσφορών ή για τις προσφορές που δεν είχαν υποβάλει, προβάλλοντας εικονικές υπηρεσίες, ενώ το ποσό των προμηθειών αυτών τιμολογούνταν στους πελάτες.

6 Όσον αφορά τις προσφορές διευκολύνσεως, από τις σκέψεις 12 και 13 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι, με την επίδικη απόφαση, η Επιτροπή επισήμανε ότι, με την υποβολή αυτών των προσφορών, η εταιρία μετακομίσεων που ήθελε να συνάψει τη σύμβαση ενεργούσε έτσι

ώστε ο πελάτης που πλήρωνε τη μετακόμιση να λάβει πολλές προσφορές. Προς τούτο, η εταιρία αυτή υποδείκνυε στους ανταγωνιστές της τη συνολική τιμή που έπρεπε να τιμολογήσουν τη συγκεκριμένη μετακόμιση, η οποία ήταν μεγαλύτερη από την τιμή που πρότεινε η εν λόγω εταιρία. Επρόκειτο, επομένως, για εικονικές προσφορές τις οποίες υπέβαλλαν εταιρίες που δεν είχαν την πρόθεση να διενεργήσουν τη μετακόμιση. Η Επιτροπή έκρινε ότι με την πρακτική αυτή καταστρατηγούνταν η διαδικασία προσκλήσεως για την υποβολή προσφορών, με αποτέλεσμα η τιμή για τη μετακόμιση να είναι μεγαλύτερη από εκείνη που θα μπορούσε να ζητηθεί υπό συνθήκες ανταγωνισμού.

7 Κατά τη σκέψη 14 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε, με την επίδικη απόφαση, ότι οι εν λόγω ρυθμίσεις εφαρμόστηκαν μέχρι το 2003 και ότι αυτές οι σύνθετες δραστηριότητες είχαν τον ίδιο σκοπό, δηλαδή τον καθορισμό των τιμών, την κατανομή της αγοράς και, ως εκ τούτου, τη νόθευση του ανταγωνισμού.

8 Ενόψει των στοιχείων αυτών, η Επιτροπή εξέδωσε την επίδικη απόφαση, το άρθρο 1 της οποίας έχει ως εξής:

«Οι ακόλουθες επιχειρήσεις παρέβησαν το άρθρο 81, παράγραφος 1, [ΕΚ] και το άρθρο 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας [για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3)], καθορίζοντας άμεσα ή έμμεσα τις τιμές για υπηρεσίες διεθνών μετακομίσεων στο Βέλγιο, κατανέμοντας τμήμα της αγοράς αυτής και καταστρατηγώντας τη διαδικασία υποβολής προσφορών κατά τις αναφερόμενες κατωτέρω χρονικές περιόδους:

[...]

θ) [Coppens], από τις 13 Οκτωβρίου 1992 ως τις 29 Ιουλίου 2003·

[...]».

9 Για τον λόγο αυτό, με το άρθρο 2, στοιχείο ια', της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή επέβαλε στην Coppens πρόστιμο ύψους 104 000 ευρώ, το οποίο υπολόγισε εφαρμόζοντας τη μεθοδολογία που εκτίθεται στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 23, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 (ΕΕ 2006, C 210, σ. 2, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές).

Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

10 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου [νυν Γενικού Δικαστηρίου] στις 4 Ιουνίου 2008, η Coppens άσκησε προσφυγή με αίτημα την ακύρωση των άρθρων 1 και 2 της επίδικης αποφάσεως στο μέτρο που την αφορούν και, επικουρικώς, τη μείωση του προστίμου που της είχε επιβληθεί σε ποσό που να μην υπερβαίνει το 10 % του κύκλου εργασιών της στην αγορά των υπηρεσιών διεθνών μετακομίσεων.

11 Προς στήριξη της προσφυγής της, η Coppens προέβαλε δύο κύριους λόγους ακυρώσεως, αντλούμενους από παράβαση των άρθρων 81, παράγραφος 1, ΕΚ και 23, παράγραφοι 2 και 3, του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα [81 ΕΚ] και [82 ΕΚ] (ΕΕ L 1, σ. 1), αντιστοίχως, καθώς και έναν επικουρικό λόγο, με αίτημα την ακύρωση ή τη μείωση του προστίμου που της είχε επιβληθεί.

12 Ο πρώτος λόγος περιλάμβανε τρία σκέλη. Η Coppens, πρώτον, αμφισβητούσε ότι είχε συμμετάσχει σε σύνθετη σύμπραξη, δεύτερον, αμφισβητούσε επίσης τη διάρκεια της συμμετοχής της στη σύμπραξη και, τρίτον, προσήπτε στην Επιτροπή ότι παρέλειψε να εκτιμήσει τη σχετική σημασία της συμμετοχής της. Στο πλαίσιο του πρώτου σκέλους, η Coppens υπογράμμιζε, ιδίως, ότι αυτό που της προσάπτεται ήταν μόνον η υποβολή προσφορών διευκολύνσεως και προέβαλε, εξάλλου, ότι η Επιτροπή δεν

απέδειξε την εκ μέρους της Coppens γνώση της συμφωνίας για τις προμήθειες. Επομένως, η Επιτροπή αβασίμως συνήγαγε ότι η εταιρία αυτή είχε συμμετάσχει στη σύνθετη σύμπραξη. Η Coppens υποστήριζε, περαιτέρω, ότι η συμφωνία που αφορούσε τις προσφορές διευκολύνσεως δεν είχε ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού.

13 Η Επιτροπή υποστήριξε ότι δεν είχε σημασία αν ο ανταγωνισμός νοθεύεται με προσφορές διευκολύνσεως ή με προμήθειες. Συγκεκριμένα, κατά την Επιτροπή, και στις δύο περιπτώσεις πρόκειται για στρέβλωση του ανταγωνισμού που έχει κατά κανόνα ως επακόλουθο αύξηση των τιμών σε βάρος του πελάτη, οπότε οι διάφορες μορφές της συμπράξεως μπορούν να θεωρηθούν ως ενιαία και διαρκής παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ.

14 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως της Coppens. Στις σκέψεις 28 έως 32 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι:

«28 Όσον αφορά το πρώτο σκέλος αυτού του λόγου ακυρώσεως, δεν αμφισβητείται ότι η ενεργή συμμετοχή της [Coppens] στη σύμπραξη περιοριζόταν στην υποβολή [προσφορών διευκολύνσεως] (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 173 και 296 της επίδικης αποφάσεως). Ειδικότερα, κατά την εκτίμηση της Επιτροπής, η Coppens είναι η μόνη επιχείρηση που δεν μετείχε στη συμφωνία περί προμηθειών.

29 Η [Coppens] αμφισβητεί, εντούτοις, τη συμμετοχή της σε ενιαία και διαρκή παράβαση. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά τη νομολογία, επιχείρηση η οποία έχει μετάσχει σε πολύμορφη παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού μέσω της δικής της συμπεριφοράς, που εμπίπτει στις έννοιες της συμφωνίας ή της εναρμονισμένης πρακτικής με αντίθετο προς τους κανόνες του ανταγωνισμού σκοπό, κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, και αποσκοπεί να συμβάλει στην πραγματοποίηση της παραβάσεως στο σύνολό της, μπορεί επίσης να ευθύνεται και για τη συμπεριφορά την οποία αναπτύσσουν άλλες επιχειρήσεις στο πλαίσιο της ίδιας παραβάσεως για όλη τη διάρκεια της συμμετοχής της στην εν λόγω παράβαση, όταν αποδεικνύεται ότι η συγκεκριμένη επιχείρηση γνωρίζει την παραβατική συμπεριφορά των λοιπών μετεχόντων ή ότι μπορεί ευλόγως να την προβλέψει και είναι διατεθειμένη να αποδεχθεί τον σχετικό κίνδυνο (απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Ιουλίου 1999, C-49/92 P, Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, Συλλογή 1999, σ. I-4125, σκέψεις 87 και 203). Συνεπώς, προκειμένου μια επιχείρηση να κριθεί υπεύθυνη για ενιαία και διαρκή παράβαση, απαιτείται να τελεί σε (αποδεδειγμένη ή τεκμαιρόμενη) γνώση της παραβατικής συμπεριφοράς των λοιπών μετεχόντων στη σύμπραξη.

30 Επιπροσθέτως, επισημαίνεται ότι η ταυτότητα και μόνον του αντικειμένου μεταξύ μιας συμφωνίας στην οποία μετείχε επιχείρηση και μιας γενικής συμπράξεως δεν αρκεί για να καταλογιστεί στην εν λόγω επιχείρηση η συμμετοχή στη γενική σύμπραξη. Πράγματι, μόνον αν η επιχείρηση, όταν μετείχε στη συμφωνία αυτή, γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει ότι, πράττοντάς το, εντασσόταν στη γενική σύμπραξη μπορεί η συμμετοχή της στην εν λόγω συμφωνία να αποτελέσει έκφανση της προσχωρήσεώς της στη γενική αυτή σύμπραξη (απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-28/99, Sigma Tecnologie κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1845, σκέψη 45).

31 Πάντως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι η [Coppens], κατά τη συμμετοχή της στη συμφωνία περί [προσφορών διευκολύνσεως], γνώριζε τις αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού δραστηριότητες των λοιπών επιχειρήσεων που αφορούσαν τις προμήθειες ή ότι μπορούσε ευλόγως να τις προβλέψει. Ειδικότερα, η Επιτροπή δέχεται ρητώς ότι, όσον αφορά την εκ μέρους της [Coppens] γνώση της παραβατικής συμπεριφοράς των λοιπών μετεχόντων, η επίδικη απόφαση δεν στηρίζεται σε συγκεκριμένα αποδεικτικά στοιχεία. Υποστηρίζει ότι η [Coppens] δεν αρνείται ότι γνώριζε τη συμφωνία περί προμηθειών και ότι παρέλειψε να επισημάνει εάν είχε ενημερωθεί για τη συμπεριφορά των λοιπών μετεχόντων στην παράβαση. Εντούτοις, η [Coppens] ουδόλως οφείλει να επισημάνει, με δική της πρωτοβουλία, εάν

είχε ενημερωθεί για τη συμπεριφορά των λοιπών μετεχόντων στην παράβαση, διότι η Επιτροπή φέρει το σχετικό βάρος αποδείξεως. Η Επιτροπή οφείλει, καταρχάς, να αποδείξει ένα γεγονός για να μπορεί αυτό να αμφισβητηθεί ακολούθως από την [Coppens]. Κατά τα λοιπά, η [Coppens] ρητώς υπογράμμισε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, κατόπιν αιτήσεως του Γενικού Δικαστηρίου, ότι δεν γνώριζε [τη συμφωνία] περί προμηθειών. Η Επιτροπή απέτυχε να ανταποκριθεί στο βάρος απόδειξης.

32 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή δεν μπορεί να κρίνει ότι η [Coppens] είχε συμμετάσχει σε ενιαία και διαρκή παράβαση.»

15 Όσον αφορά τις συνέπειες που επάγεται η συναγωγή αυτού του συμπεράσματος, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, στις σκέψεις 33 έως 35 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι είναι άνευ σημασίας το γεγονός ότι στο διατακτικό της επίδικης αποφάσεως δεν εκτίθεται ο ενιαίος και διαρκής χαρακτήρας της παραβάσεως, κρίνοντας, μεταξύ άλλων, ότι το διατακτικό μιας πράξεως είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την αιτιολογία της και ότι από το σκεπτικό της επίδικης αποφάσεως σαφώς προκύπτει ότι η Επιτροπή θεώρησε ότι η Coppens ευθύνεται για συμμετοχή σε ενιαία και διαρκή παράβαση.

16 Στη σκέψη 36 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως το Γενικό Δικαστήριο έκρινε τα εξής:

«Ως εκ τούτου, καίτοι η συμμετοχή στο σύστημα των [προσφορών διευκολύνσεως] μπορεί αυτή καθαυτήν να συνιστά παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ επαγόμενη την κύρωση της επιβολής προστίμου, πρέπει, όπως ζητεί η [Coppens], να ακυρωθεί το άρθρο 1, στοιχείο θ', και το άρθρο 2, στοιχείο ια', της [επίδικης αποφάσεως].»

17 Επομένως, στη σκέψη 37 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι δεν ήταν αναγκαίο να εξετασθούν τα λοιπά σκέλη του πρώτου λόγου ακυρώσεως που προέβαλε η Coppens προς στήριξη της προσφυγής της ούτε οι λοιποί λόγοι και, συνακόλουθα, ακύρωσε το άρθρο 1, στοιχείο θ', και το άρθρο 2, στοιχείο ια', της επίδικης αποφάσεως.

Αιτήματα των διαδίκων

18 Με την αίτηση αναιρέσεως, η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

— να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση·

— να απορρίψει την προσφυγή ακυρώσεως ή διαφορετικά να ακυρώσει μόνον το άρθρο 1, στοιχείο θ', της επίδικης αποφάσεως, στο μέτρο που καταλογίζεται ευθύνη στην Coppens ως προς τη συμφωνία για τις προμήθειες,

— να καθορίσει το ύψος του χρηματικού προστίμου στο ποσό το οποίο θεωρεί προσήκον, και

— να καταδικάσει την Coppens στα έξοδα της κατ' αναίρεση δίκης, καθώς και στο κατά την κρίση του προσήκον μέρος των εξόδων της δίκης ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

19 Η Coppens ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως,

— επικουρικώς, εάν το Δικαστήριο αναιρέσει εν όλω ή εν μέρει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, να μειώσει το ύψος του προστίμου που επέβαλε η Επιτροπή στο 10 % του κύκλου εργασιών της στη συγκεκριμένη αγορά, και

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα τόσο της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου όσο και της αναιρετικής διαδικασίας.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

20 Προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως, η Επιτροπή προβάλλει παράβαση εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου των άρθρων 263 ΣΛΕΕ και 264 ΣΛΕΕ και παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας.

Επιχειρήματα των διαδίκων

21 Η Επιτροπή υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, με τον λόγο αναιρέσεως, ότι δοθέντος του σκεπτικού που παρατίθεται στη σκέψη 36 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, κακώς το Γενικό Δικαστήριο δεν ακύρωσε εν μέρει μόνο την επίδικη απόφαση, στο μέτρο που αφορά την Coppens. Συγκεκριμένα, στην υπό κρίση υπόθεση, το μόνο γεγονός που δεν αποδείχθηκε είναι το αν η Coppens γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει τη συμφωνία για τις προμήθειες. Όμως, κατά πάγια νομολογία, η μερική ακύρωση μιας αποφάσεως είναι δυνατή μόνον όταν τα στοιχεία των οποίων ζητείται η ακύρωση μπορούν να αποσπαστούν από την υπόλοιπη απόφαση, γεγονός που ισχύει εν προκειμένω. Η ακύρωση από το Γενικό Δικαστήριο μιας αποφάσεως στο σύνολό της όταν δεν κατέστη εφικτό να αποδειχθεί μέρος μόνον της παραβάσεως αντιβαίνει προς την ως άνω αρχή.

22 Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι η επίδικη απόφαση καταλόγισε ευθύνη στην Coppens για ενιαία και διαρκή παράβαση αποτελούμενη, κατά την επίμαχη περίοδο, από δύο διακριτά στοιχεία, δηλαδή τη συμφωνία για τις προμήθειες και τη συμφωνία για τις προσφορές διευκολύνσεως. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο μπορούσε να ακυρώσει εξ ολοκλήρου την εν λόγω απόφαση κατά το μέρος της που αφορά την εταιρία αυτή μόνον εάν διαπίστωνε ότι η Επιτροπή, πέραν του ότι δεν απέδειξε ότι η εν λόγω εταιρία γνώριζε τις αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού δραστηριότητες των άλλων επιχειρήσεων όσον αφορά τις προμήθειες ή μπορούσε σε λογικό βαθμό να τις προβλέψει, δεν απέδειξε επίσης ότι η Coppens είχε συμμετάσχει στη συμφωνία για τις προσφορές διευκολύνσεως. Πάντως, η απόδειξη της συμμετοχής αυτής και το γεγονός ότι συνιστά από μόνη της παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ είναι πέραν πάσης αμφιβολίας, όπως εξάλλου αναγνώρισε και το Γενικό Δικαστήριο.

23 Επομένως, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση είναι αντίθετη προς τη νομολογία κατά την οποία το Γενικό Δικαστήριο δεν μπορεί να ακυρώσει εξ ολοκλήρου μια απόφαση όταν είναι πρόδηλο ότι ο λόγος ακυρώσεως τον οποίο έκρινε βάσιμο μπορεί να οδηγήσει σε μερική μόνον ακύρωση, τούτο δε αποτελεί τη νομολογιακή έκφραση της αρχής της αναλογικότητας.

24 Περαιτέρω, η εξ ολοκλήρου ακύρωση των σχετικών με τις συμπράξεις αποφάσεων για τον λόγο ότι δεν αποδείχθηκε μέρος της παραβάσεως δεν συνάδει με την ορθή απονομή της δικαιοσύνης και την αποτελεσματική επιβολή των κανόνων ανταγωνισμού, στον βαθμό που υποχρεώνει σε επανάληψη των διαδικασιών, εκτός και αν γίνει δεκτό ότι το μέρος της παραβάσεως που αποδείχθηκε απαλλάσσεται από κυρώσεις. Εξάλλου, δεν είναι βέβαιο αν η επανάληψη των διαδικασιών αυτών συνάδει με την αρχή non bis in idem.

25 Τέλος, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Δικαστήριο είναι σε θέση να αποφανθεί οριστικώς επί της διαφοράς. Τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά δεν αμφισβητούνται, δεδομένου ότι η Coppens δεν αμφισβήτησε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου τις 67 συμμετοχές της στην υλοποίηση της συμφωνίας για τις προσφορές διευκολύνσεως, όπως αυτές διαπιστώθηκαν και τεκμηριώθηκαν με την επίδικη απόφαση. Συναφώς, η Επιτροπή προσθέτει ότι η συμφωνία αυτή είχε συγχρόνως αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αντικείμενο και αποτελέσματα και αναγνωρίζει, αφενός, ότι, για το 1994 και το 1995, δεν υπήρξε καμία απόδειξη για τη συμμετοχή της Coppens στην υλοποίηση της εν λόγω συμφωνίας και, αφετέρου, ότι το πρόστιμο θα μπορούσε να μειωθεί αν καταλογιζόταν ευθύνη στην Coppens μόνο για τη συμφωνία περί προσφορών διευκολύνσεως.

26 Η Coppens υποστηρίζει, κυρίως, ότι η αναίρεση πρέπει να απορριφθεί. Πρώτον, δεν υφίστανται στοιχεία που να μπορούν να διαχωριστούν από την επίδικη απόφαση κατά την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή διαπίστωσε, με την απόφαση αυτή, την ύπαρξη σύνθετης σύμπραξης, που συνιστούσε ενιαία και διαρκή παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ, το Γενικό Δικαστήριο όφειλε να αποφανθεί επί της συμμετοχής της Coppens στη σύμπραξη αυτή. Έκρινε έτσι ότι το γεγονός απλώς ότι η συμφωνία στην οποία συμμετείχε μία επιχείρηση έχει τον ίδιο σκοπό με τον σκοπό μιας γενικής συμπράξεως δεν αρκεί για να προσαφθεί στην εν λόγω επιχείρηση ότι συμμετείχε στη γενική σύμπραξη. Ζήτημα «μερικής παραβάσεως» δεν τίθεται.

27 Δεύτερον, η εν λόγω νομολογία παρέχει τη δυνατότητα μερικής ακυρώσεως μιας αποφάσεως μόνον όταν αυτή η μερική ακύρωση δεν μεταβάλλει την ουσία της επίδικης αποφάσεως. Όμως, εν προκειμένω, αυτό που βάλλεται ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου είναι ακριβώς ο χαρακτηρισμός της παραβάσεως που προσάπτεται στην Coppens και, επομένως, η ουσία της επίδικης αποφάσεως. Η εξ ολοκλήρου ακύρωσή της όσον αφορά την Coppens είναι το αποτέλεσμα της μη αποδείξεως της εμπλοκής της εταιρίας αυτής σε όλα τα ουσιώδη στοιχεία που καθιστούν δυνατό να διαπιστωθεί η ύπαρξη ενιαίας και διαρκούς παραβάσεως.

28 Εν πάση περιπτώσει, το Γενικό Δικαστήριο δεν μπορούσε να περιοριστεί στη μερική ακύρωση της επίδικης αποφάσεως. Η μεταβολή απλώς του ύψους του προστίμου θα παρείχε στην Coppens ανεπαρκή έννομη προστασία. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση αυτή, η καταδίκη της θα εξακολουθούσε να στηρίζεται σε όλα τα στοιχεία της παραβάσεως, ενώ μόνον ένα από αυτά θεωρείται ότι πράγματι αποδείχθηκε.

29 Τρίτον, αφενός, η εξ ολοκλήρου ακύρωση την οποία διέταξε η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν είναι αντίθετη με τη νομολογία που διαμορφώθηκε με την απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2008, C-295/07 P, Επιτροπή κατά Département du Loiret (Συλλογή 2008, σ. I-9363). Ο λόγος ακυρώσεως που έγινε δεκτός εν προκειμένω στρεφόταν κατά του κοινού παρονομαστή της επίδικης αποφάσεως, δηλαδή της κατηγορίας περί σύνθετης συμπράξεως. Επομένως, η εξ ολοκλήρου ακύρωση της αποφάσεως αυτής δεν βαίνει πέραν του προβαλλόμενου λόγου. Αφετέρου, το επιχείρημα που αντλείται από την ορθή απονομή της δικαιοσύνης και από την αποτελεσματική επιβολή των κανόνων ανταγωνισμού δεν μπορούσε να γίνει δεκτό. Κατ' εφαρμογή της αρχής της νομιμότητας, η καταδίκη της επιχειρήσεως είναι δυνατή μόνον εάν αποδειχθεί ότι διέπραξε την προσαπτόμενη παράβαση. Όμως, δεδομένου ότι η διαπιστωθείσα με την εν λόγω απόφαση παράβαση ήταν σύνθετη σύμπραξη, δηλαδή παράβαση αποτελούμενη από πολλά στοιχεία καθένα από τα οποία είναι ουσιώδες για τη διαπίστωσή της, ορθώς το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή δεν είχε επαρκώς αποδείξει ότι η Coppens είχε συμμετάσχει στα διάφορα ουσιώδη στοιχεία της παραβάσεως αυτής, οπότε η συμμετοχή της επιχειρήσεως αυτής στην εν λόγω σύνθετη σύμπραξη δεν μπορούσε να γίνει δεκτή.

30 Επικουρικώς, η Coppens ζητεί από το Δικαστήριο να ακυρώσει το πρόστιμο ή, τουλάχιστον, να το μειώσει σε ποσό που να μην υπερβαίνει το 10 % του κύκλου εργασιών της στην αγορά διεθνών μετακομίσεων στο Βέλγιο. Όλως επικουρικώς, στην περίπτωση που το Δικαστήριο αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και δεν ακυρώσει την επίδικη απόφαση κατά το μέρος που την αφορά, η Coppens ζητεί από το Δικαστήριο να μειώσει το ύψος του προστίμου που της επιβλήθηκε ασκώντας την πλήρη δικαιοδοσία του. Προς στήριξη των αιτημάτων αυτών, η Coppens προβάλλει δύο λόγους.

31 Αφενός, η Coppens προβάλλει ότι το βασικό ποσό του προστίμου καθορίστηκε εσφαλμένα, δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν διαχώρισε τους συμμετέχοντες στη σύμπραξη, ενώ όφειλε να λάβει υπόψη τον ρόλο που είχε έκαστος συμμετέχων στη σύμπραξη. Έτσι, η εταιρία αυτή υπέπεσε σε παράβαση μικρότερης σοβαρότητας από αυτήν που δέχθηκε η Επιτροπή, λαμβανομένου υπόψη ιδίως του περιορισμένου ρόλου και της συμμετοχής της στη συγκεκριμένη σύμπραξη, του μεριδίου της στην αγορά, το οποίο ανέρχεται σε 0,04 % μόνο της οικείας αγοράς, και του συνολικού κύκλου εργασιών της που είναι αισθητά κατώτερος από τον κύκλο εργασιών των λοιπών συμμετεχόντων στην παράβαση. Επομένως, η Επιτροπή δεν μπορούσε να λάβει ως αφετηρία για τον υπολογισμό του προστίμου της εν λόγω εταιρίας το ποσοστό του 17 % επί της αξίας των πωλήσεων, όπως έπραξε για

το σύνολο των λοιπών συμμετεχόντων. Περαιτέρω, η Coppens απέδειξε ότι η μέγιστη διάρκεια της παραβάσεως που μπορεί να της καταλογιστεί είναι 7 έτη και όχι 10 έτη και 9 μήνες. Επιπλέον, το βασικό ποσό του προστίμου πρέπει να μειωθεί, κατ' εφαρμογή των σημείων 27 έως 35 των κατευθυντήριων γραμμών. Συναφώς, η Coppens υποστηρίζει ιδίως ότι προσκόμισε αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία αποδεικνύεται ότι αδυνατεί να καταβάλει το ποσό αυτό και ότι υφίσταται πραγματικός κίνδυνος χρεοκοπίας της.

32 Αφετέρου, η Coppens προβάλλει ότι το πρόστιμο καθορίστηκε κατά προφανή παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, στον βαθμό που ανέρχεται στο 10 % του συνολικού κύκλου εργασιών της και αντιπροσωπεύει το 200 % περίπου της αξίας των πωλήσεων που ελήφθησαν υπόψη. Η Επιτροπή έπρεπε, σύμφωνα με τη νομολογία, να λάβει υπόψη το γεγονός ότι ο κύκλος εργασιών που αφορά τη συγκεκριμένη δραστηριότητα της συμπράξεως αντιπροσώπευε μόνο το 3,2 % περίπου του συνολικού κύκλου εργασιών της.

33 Τέλος, η Coppens ζητεί από το Δικαστήριο να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα κατ' εφαρμογή του άρθρου 69, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, διάταξη η οποία περιλαμβάνεται σήμερα στο άρθρο 139 του εν λόγω κανονισμού.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

34 Δεν αμφισβητείται ότι το Γενικό Δικαστήριο, μολονότι διαπίστωσε, στη σκέψη 36 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η συμμετοχή της Coppens στη συμφωνία για τις προσφορές διευκολύνσεως μπορούσε καθαυτή να συνιστά παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ επαγόμενη την κύρωση της επιβολής προστίμου, έκρινε ωστόσο ότι έπρεπε να ακυρωθούν τα άρθρα 1, στοιχείο θ', και 2, στοιχείο ια', της επίδικης αποφάσεως. Η Επιτροπή αμφισβητεί, με τον λόγο αναιρέσεως, την εξ ολοκλήρου ακύρωση από το Γενικό Δικαστήριο της αποφάσεως αυτής στο μέτρο που αφορά την Coppens.

35 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από τα άρθρα 254, έκτο εδάφιο, ΣΛΕΕ και 264, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, αν η προσφυγή βάσει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ είναι βάσιμη, το Γενικό Δικαστήριο κηρύσσει την προσβαλλόμενη πράξη άκυρη.

36 Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 25 των προτάσεών της, το άρθρο 264, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ πρέπει ωστόσο να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται έτσι, ώστε η προσβαλλόμενη με την προσφυγή ακυρώσεως πράξη να ακυρώνεται μόνο στο μέτρο κατά το οποίο η προσφυγή είναι βάσιμη.

37 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το γεγονός και μόνον ότι το Πρωτοδικείο έκρινε βάσιμο ένα λόγο που προέβαλε ο προσφεύγων προς στήριξη της προσφυγής του ακυρώσεως δεν παρέχει τη δυνατότητα στο εν λόγω δικαιοδοτικό όργανο να ακυρώσει αυτομάτως την προσβαλλόμενη πράξη στο σύνολό της. Συγκεκριμένα, δεν μπορεί να χωρήσει εξ ολοκλήρου ακύρωση όταν προφανώς προκύπτει ότι ο λόγος αυτός, ο οποίος αφορά μια ειδική μόνον πτυχή της προσβαλλόμενης πράξεως, μπορεί να οδηγήσει σε μερική μόνον ακύρωση (προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Département du Loiret, σκέψη 104).

38 Ωστόσο, η μερική ακύρωση πράξεως του δικαίου της Ένωσης είναι δυνατή μόνον εφόσον τα στοιχεία των οποίων ζητείται η ακύρωση δύνανται να αποσπασθούν από την υπόλοιπη πράξη. Η προϋπόθεση αυτή δεν πληρούται όταν η μερική ακύρωση πράξεως έχει ως αποτέλεσμα να μεταβάλει την ουσία της πράξεως, γεγονός που πρέπει να εκτιμηθεί βάσει ενός αντικειμενικού και όχι ενός υποκειμενικού κριτηρίου που συνδέεται με την πολιτική βούληση της αρχής που εξέδωσε την επίμαχη πράξη (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 24ης Μαΐου 2005, C-244/03, Γαλλία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, Συλλογή 2005, σ. I-4021, σκέψεις 12 έως 14, καθώς και Επιτροπή κατά Département du Loiret, προπαρατεθείσα, σκέψεις 105 και 106).

39 Κατά συνέπεια, εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο μπορούσε βασίμως να ακυρώσει, δυνάμει του άρθρου 264, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, εξ ολοκλήρου την επίδικη απόφαση ως προς την Coppens μόνον εάν η εν μέρει ακύρωσή της θα μετέβαλε την ουσία της αποφάσεως, γεγονός που πρέπει να εξακριβωθεί.

40 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί, εισαγωγικά, ότι το άρθρο 1 της επίδικης αποφάσεως ορίζει ότι η Coppens και άλλες επιχειρήσεις παρέβησαν το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ και το άρθρο 53, παράγραφος 1, της συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, καθορίζοντας άμεσα ή έμμεσα τις τιμές για υπηρεσίες διεθνών μετακομίσεων στο Βέλγιο, κατανέμοντας τμήμα της αγοράς αυτής και καταστρατηγώντας τη διαδικασία υποβολής προσφορών κατά την περίοδο από τις 13 Οκτωβρίου 1992 μέχρι τις 29 Ιουλίου 2003. Εντούτοις, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο, αφενός, στη σκέψη 35, διαπίστωσε ότι η Επιτροπή θεωρεί την Coppens υπεύθυνη για συμμετοχή σε ενιαία και διαρκή παράβαση και, αφετέρου, στις σκέψεις 28 και 36 της ίδιας αποφάσεως, δεν απέκλεισε το ενδεχόμενο η συμφωνία για τις προσφορές διευκολύνσεως, στην οποία η Coppens δεν αμφισβήτησε τη συμμετοχή της, να είναι, καθαυτή, αντίθετη προς το άρθρο 81 ΕΚ.

41 Κατά πάγια νομολογία, παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ μπορεί να προκύπτει όχι μόνον από μεμονωμένη πράξη, αλλά και από σειρά πράξεων ή ακόμη και από συνεχιζόμενη συμπεριφορά, έστω και αν ένα ή περισσότερα στοιχεία αυτής της σειράς πράξεων ή της συνεχιζόμενης συμπεριφοράς θα μπορούσαν επίσης να αποτελέσουν, εξεταζόμενα αφ' εαυτών και μεμονωμένα, παράβαση της εν λόγω διατάξεως. Έτσι, όταν οι διάφορες πράξεις εντάσσονται σε ένα «συνολικό σχέδιο», λόγω του ότι επιδιώκουν τον ίδιο σκοπό, ήτοι τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς, η Επιτροπή δικαιούται να καταλογίσει την ευθύνη για τις πράξεις αυτές αναλόγως της συμμετοχής στην παράβαση, η οποία λαμβάνεται υπόψη στο σύνολό της (αποφάσεις Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, προπαρατεθείσα, σκέψη 81, καθώς και της 7ης Ιανουαρίου 2004, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. I-123, σκέψη 258).

42 Επιχείρηση η οποία έχει μετάσχει σε μια τέτοια ενιαία και σύνθετη παράβαση με ενέργειές της, εμπίπτουσες στην έννοια της αντίθετης προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμφωνίας ή εναρμονισμένης πρακτικής, κατά το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ, οι οποίες απέβλεπαν στην υλοποίηση της παραβάσεως στο σύνολό της, είναι συνυπαίτια, για όλη τη διάρκεια της συμμετοχής της στην εν λόγω παράβαση, για ενέργειες στις οποίες προέβησαν άλλες επιχειρήσεις στο πλαίσιο της ίδιας παραβάσεως. Τούτο ισχύει όταν αποδεικνύεται ότι η εν λόγω επιχείρηση είχε την πρόθεση να συμβάλει, με τη συμπεριφορά της, στους κοινούς σκοπούς τους οποίους επιδίωκε το σύνολο των συμμετεχόντων και ότι γνώριζε τις συγκεκριμένες ενέργειες τις οποίες σχεδίαζαν ή στις οποίες προέβαιναν άλλες επιχειρήσεις επιδιώκοντας τους ίδιους σκοπούς ή μπορούσε ευλόγως να τις προβλέψει και αποδεχόταν τον σχετικό κίνδυνο (προπαρατεθείσες αποφάσεις Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, σκέψεις 87 και 203, καθώς και Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 83).

43 Έτσι, η επιχείρηση μπορεί να έχει συμμετάσχει άμεσα στο σύνολο των αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφορών που συνθέτουν την ενιαία και διαρκή παράβαση, οπότε η Επιτροπή ορθώς της καταλογίζει την ευθύνη για το σύνολο των συμπεριφορών αυτών και, συνεπώς, για την εν λόγω παράβαση στο σύνολό της. Η επιχείρηση μπορεί επίσης να έχει συμμετάσχει άμεσα σε μέρος μόνον των αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφορών που συνθέτουν την ενιαία και διαρκή παράβαση, αλλά να γνώριζε το σύνολο των λοιπών παραβατικών συμπεριφορών τις οποίες είχαν κατά νου ή ανέπτυσσαν οι λοιποί συμμετέχοντες στη σύμπραξη επιδιώκοντας τους ίδιους σκοπούς ή να μπορούσε ευλόγως να τις προβλέψει και να αποδεχόταν τον σχετικό κίνδυνο. Στην περίπτωση αυτή, η Επιτροπή ορθώς επίσης καταλογίζει στην επιχείρηση αυτή την ευθύνη για το σύνολο των αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφορών που συνθέτουν την εν λόγω παράβαση και, συνεπώς, για την παράβαση στο σύνολό της.

44 Αντιθέτως, αν η επιχείρηση συμμετείχε άμεσα σε μία ή περισσότερες αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφορές που συνθέτουν μία ενιαία και διαρκή παράβαση, αλλά δεν αποδείχθηκε ότι, με δική της συμπεριφορά, ήθελε να συμβάλει στο σύνολο των κοινών σκοπών που επιδίωκαν οι λοιποί συμμετέχοντες στη σύμπραξη και ότι γνώριζε το σύνολο των λοιπών παραβατικών συμπεριφορών τις οποίες είχαν κατά νου ή ανέπτυσσαν οι εν λόγω συμμετέχοντες στη σύμπραξη επιδιώκοντας τους ίδιους σκοπούς ή ότι μπορούσε ευλόγως να τις προβλέψει και ότι αποδεχόταν τον σχετικό κίνδυνο, η Επιτροπή μπορεί ορθώς να της καταλογίσει ευθύνη μόνο για τις συμπεριφορές στις οποίες συμμετείχε άμεσα και για τις συμπεριφορές που είχαν κατά νου ή ανέπτυσσαν οι λοιποί συμμετέχοντες επιδιώκοντας τους ίδιους σκοπούς με εκείνους που επιδίωκε η ίδια και για τις οποίες αποδείχθηκε ότι γνώριζε ή μπορούσε ευλόγως να τις προβλέψει και αποδεχόταν τον σχετικό κίνδυνο.

45 Τούτο δεν μπορεί όμως να οδηγήσει στην απαλλαγή της επιχείρησης αυτής από την ευθύνη της για τις συμπεριφορές στις οποίες δεν αμφισβητείται η συμμετοχή της ή για τις οποίες δεν αμφισβητείται ότι μπορεί πράγματι να της καταλογιστεί ευθύνη. Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι η επιχείρηση δεν συμμετείχε σε όλα τα συστατικά στοιχεία μιας σύμπραξης ή διαδραμάτισε ελάσσονα ρόλο σε όσες πτυχές συμμετείχε δεν ασκεί επιρροή για τη στοιχειοθέτηση της υπάρξεως της παραβάσεως, δεδομένου ότι τα στοιχεία αυτά πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μόνον κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, ενδεχομένως δε και της επιμετρήσεως του προστίμου (προπαρατεθείσες αποφάσεις Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, σκέψη 90, καθώς Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 86).

46 Εντούτοις, η απόφαση της Επιτροπής που χαρακτηρίζει μία συνολική σύμπραξη ως ενιαία και διαρκή παράβαση δεν είναι εφικτό να διαιρεθεί παρά μόνον εάν, αφενός, η εν λόγω επιχείρηση ήταν σε θέση, κατά τη διοικητική διαδικασία, να αντιληφθεί ότι κατηγορείται επίσης και για κάθε μία από τις συμπεριφορές που συνθέτουν τη σύμπραξη, και επομένως να μπορέσει να τις αντικρούσει, και εάν, αφετέρου, η εν λόγω απόφαση είναι αρκούντως σαφής επ' αυτού.

47 Κατά συνέπεια, όταν πληρούνται οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως, εάν ο δικαστής της Ένωσης διαπιστώσει ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε επαρκώς κατά νόμο ότι η επιχείρηση, κατά τη συμμετοχή της σε μία από τις αντίθετες με τον ανταγωνισμό συμπεριφορές που συνθέτουν μία ενιαία και διαρκή παράβαση, γνώριζε τις άλλες αντίθετες με τον ανταγωνισμό συμπεριφορές των λοιπών συμμετεχόντων στη σύμπραξη τις οποίες ακολουθούσαν προς επιδίωξη των ίδιων σκοπών ή μπορούσε ευλόγως να τις προβλέψει και αποδεχόταν τον σχετικό κίνδυνο, πρέπει να συναγάγει ως μόνο συμπέρασμα ότι δεν μπορεί να καταλογιστεί ευθύνη στην επιχείρηση αυτή για τις λοιπές συμπεριφορές και, συνεπώς, για την ενιαία και διαρκή παράβαση στο σύνολό της και ότι κατά το μέτρο αυτό η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση πρέπει να θεωρηθεί αβάσιμη.

48 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 10 έως 12 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή εξέθεσε, με την επίδικη απόφαση, ότι η επίμαχη σύμπραξη εκδηλώθηκε με τρεις μορφές, δηλαδή με συμφωνία για τις τιμές, με συμφωνία για τις προσφορές διευκολύνσεως και με συμφωνία για τις προμήθειες, και ότι θεώρησε ότι η συμφωνία για τις προμήθειες έπρεπε να θεωρηθεί ως έμμεσος καθορισμός τιμών για τις υπηρεσίες διεθνών μετακομίσεων στο Βέλγιο, ενώ με τη συμφωνία για τις προσφορές διευκολύνσεως καταστρατηγούνταν η διαδικασία προσκλήσεως για την υποβολή προσφορών, καθόσον οι αναγραφόμενες σε όλες τις προσφορές τιμές ήταν σκοπίμως μεγαλύτερες από τις τιμές που θα ίσχυαν σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον. Περαιτέρω, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, στη σκέψη 28 της ίδιας αποφάσεως, ότι, κατά την επίδικη απόφαση, η ενεργή συμμετοχή της Coppens στη σύμπραξη περιοριζόταν στην υποβολή προσφορών διευκολύνσεως και ότι η εν λόγω εταιρία δεν είχε συμμετάσχει στη συμφωνία για τις προμήθειες.

49 Από την ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου δικογραφία και από τη σκέψη 25 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει επίσης, αφενός, ότι στην Coppens παρασχέθηκε δυνατότητα να αντιληφθεί ότι θα της καταλογιζόταν ευθύνη για την επίμαχη ενιαία και διαρκή παράβαση και, ακόμη, ότι μπορούσε

να της προσαφθεί συμμετοχή στη συμφωνία για τις προσφορές διευκολύνσεως καθαυτές, και είχε επομένως τη δυνατότητα να αμυνθεί επ' αυτού, και, αφετέρου, ότι η επίδικη απόφαση ήταν αρκούντως σαφής συναφώς.

50 Εξάλλου, εφόσον η διαπίστωση, από τον δικαστή της Ένωσης, του γεγονότος ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε επαρκώς κατά νόμο ότι η επιχείρηση, κατά τη συμμετοχή της σε μία από τις αντίθετες με τον ανταγωνισμό συμπεριφορές που συνθέτουν την ενιαία και διαρκή παράβαση, γνώριζε τις άλλες αντίθετες με τον ανταγωνισμό συμπεριφορές των λοιπών συμμετεχόντων στη σύμπραξη που εφάρμοζαν για την επιδίωξη των ίδιων σκοπών ή μπορούσε ευλόγως να τις προβλέψει και αποδεχόταν τον σχετικό κίνδυνο δεν μπορεί, κατά τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 45 της παρούσας αποφάσεως, να οδηγήσει στην απαλλαγή της εν λόγω επιχείρησης από την ευθύνη της για τις συμπεριφορές εκείνες ως προς τις οποίες αποδείχθηκε η συμμετοχή της ή για τις οποίες δεν αμφισβητείται ότι μπορεί πράγματι να της καταλογιστεί ευθύνη, ο δικαστής της Ένωσης πρέπει να περιοριστεί στη μερική ακύρωση της προσβαλλόμενης αποφάσεως.

51 Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι το αντικείμενο αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία τεκμηριώνεται η συμμετοχή επιχειρήσεως σε σύμπραξη κατά παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ συνίσταται στη διαπίστωση μίας ή περισσότερων συμπεριφορών που στοιχειοθετούν την εν λόγω παράβαση, η εν μέρει ακύρωση δεν μπορεί να μεταβάλει την ουσία της πράξεως αυτής.

52 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Γενικό Δικαστήριο, ακυρώνοντας στο σύνολό της την επίδικη απόφαση, μολονότι δεν αμφισβήτησε τη συμμετοχή της Coppens στη συμφωνία για τις προσφορές διευκολύνσεως ούτε τον αντίθετο προς τον ανταγωνισμό χαρακτήρα της εν λόγω συμφωνίας, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο.

53 Τέλος, καθόσον από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, υπό τις προκείμενες περιστάσεις, το Γενικό Δικαστήριο βασίμως, ενδεχομένως, ακύρωσε εν μέρει μόνον την επίδικη απόφαση όσον αφορά την Coppens, η εν λόγω εταιρία δεν μπορεί λυσιτελώς να υποστηρίξει, για να δικαιολογήσει την εξ ολοκλήρου ακύρωση από το Γενικό Δικαστήριο της αποφάσεως αυτής, ότι η μείωση απλώς του ύψους του προστίμου που της επιβλήθηκε της παρέχει ανεπαρκή νομική προστασία.

54 Από όλα τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το Γενικό Δικαστήριο, ακυρώνοντας την επίδικη απόφαση στο σύνολό της, όσον αφορά την Coppens, ενώ δεν αμφισβήτησε τη συμμετοχή της στη συμφωνία για τις προσφορές διευκολύνσεως καθώς και το γεγονός ότι η εν λόγω συμφωνία μπορεί από μόνη της να συνιστά παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ, παρέβη το άρθρο 264, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Επομένως, εφόσον είναι βάσιμος ο λόγος αναιρέσεως που προβάλλει η Επιτροπή, η αναίρεση πρέπει να γίνει δεκτή και να εξαφανιστεί η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

Επί της προσφυγής ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου

55 Κατά το άρθρο 61, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Δικαστήριο μπορεί, σε περίπτωση αναιρέσεως της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου, να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς, εφόσον αυτή είναι ώριμη προς εκδίκαση. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι αυτό συμβαίνει εν προκειμένω.

56 Όπως προκύπτει από τις σκέψεις 11 και 12 της παρούσας αποφάσεως, η Coppens προέβαλε, ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, δύο κύριους λόγους ακυρώσεως, αντλούμενους από παράβαση των άρθρων 81, παράγραφος 1, ΕΚ και 23, παράγραφοι 2 και 3, του κανονισμού 1/2003, αντιστοίχως, καθώς και έναν επικουρικό λόγο, με αίτημα την ακύρωση ή τη μείωση του προστίμου που της επιβλήθηκε. Ο πρώτος λόγος ακυρώσεως έχει τρία σκέλη, με τα οποία η Coppens αμφισβητεί τη συμμετοχή της σε σύνθετη σύμπραξη, καθώς και τη διάρκεια της συμμετοχής της στη σύμπραξη και προσάπτει στην Επιτροπή ότι δεν εκτίμησε τη σχετική βαρύτητα της συμμετοχής της αυτής.

Επί του πρώτου σκέλους του πρώτου λόγου

57 Η Coppens προβάλλει, κατ' ουσίαν, ότι κακώς η Επιτροπή συνήγαγε ότι είχε συμμετάσχει σε ενιαία και διαρκή παράβαση. Η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι η εν λόγω εταιρία γνώριζε τη συμφωνία για τις προμήθειες. Η Coppens υποστηρίζει περαιτέρω ότι η συμφωνία για τις προσφορές διευκολύνσεως δεν είχε ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού και ότι, εν πάση περιπτώσει, αφενός, ελάχιστα επηρέασε την αγορά και, αφετέρου, η Coppens συμμετείχε σ' αυτήν πολύ περιορισμένα.

58 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι τα επιχειρήματα αυτά δεν είναι βάσιμα.

59 Εισαγωγικά, πρέπει να τονιστεί ότι η Coppens αμφισβητεί, κατ' ουσίαν, τη δυνατότητα της Επιτροπής να της καταλογίσει την ευθύνη για ενιαία και διαρκή παράβαση, στον βαθμό που η συμμετοχή της στη μία από τις δύο συμφωνίες που συνθέτουν την παράβαση εν προκειμένω δεν αποδείχθηκε σύμφωνα με τις επιταγές της νομολογίας.

60 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά τη νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 42 της παρούσας αποφάσεως, προς απόδειξη της συμμετοχής μιας επιχειρήσεως σε ενιαία συμφωνία, η Επιτροπή πρέπει να τεκμηριώσει ότι η εν λόγω επιχείρηση είχε την πρόθεση να συμβάλει με τη συμπεριφορά της στους κοινούς σκοπούς που επιδίωκε το σύνολο των συμμετεχόντων και ότι γνώριζε τις συγκεκριμένες παραβατικές συμπεριφορές τις οποίες είχαν κατά νου ή ανέπτυσσαν άλλες επιχειρήσεις επιδιώκοντας τους ίδιους σκοπούς ή μπορούσε ευλόγως να τις προβλέψει και αποδεχόταν τον σχετικό κίνδυνο.

61 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η ενιαία και διαρκής παράβαση, για την οποία η Επιτροπή καταλογίζει την ευθύνη στην Coppens, αποτελούνταν, κατά το διάστημα που προσάπτεται στην Coppens ότι συμμετείχε στην επίμαχη σύμπραξη, από δύο συμφωνίες. Πρόκειται, αφενός, για τη συμφωνία περί προσφορών διευκολύνσεως, η εφαρμογή της οποίας περιγράφεται στις αιτιολογικές σκέψεις 229 έως 278 της επίδικης αποφάσεως και της οποίας ο περιοριστικός για τον ανταγωνισμό χαρακτήρας εκτίθεται ειδικότερα στις αιτιολογικές σκέψεις 358 έως 364 της επίδικης αποφάσεως. Πρόκειται, αφετέρου, για τη συμφωνία περί προμηθειών, η εφαρμογή της οποίας περιγράφεται στις αιτιολογικές σκέψεις 161 έως 228 της ίδιας αποφάσεως και της οποίας ο περιοριστικός για τον ανταγωνισμό χαρακτήρας εκτίθεται ειδικότερα στις αιτιολογικές σκέψεις 351 έως 357 της εν λόγω αποφάσεως.

62 Όσον αφορά τη συμφωνία για τις προσφορές διευκολύνσεως, πρέπει να υπομνησθεί ότι η Coppens δεν αμφισβητεί ότι συμμετείχε σ' αυτήν. Περαιτέρω, αντίθετα προς όσα ισχυρίζεται, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η συμφωνία αυτή δεν είχε αντίθετο προς τον ανταγωνισμό αντικείμενο ή αποτέλεσμα. Συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις που παρέχουν τέτοιου είδους προσφορές δεν ανταγωνίζονται την επιχείρηση μετακομίσεων που τις ζητεί. Ομοίως, η εταιρία αυτή, ζητώντας από τους ανταγωνιστές της να προβούν στις εν λόγω προσφορές, γνωρίζει ότι η προσφορά της δεν πρόκειται να συγκριθεί με άλλες ανταγωνιστικότερες προσφορές. Έτσι, η επιχείρηση που πραγματοποιεί τη μετακόμιση είναι σε θέση να ζητήσει τιμή υψηλότερη από αυτή που θα μπορούσε να ζητήσει σε ανταγωνιστικό περιβάλλον, προς ζημία των καταναλωτών.

63 Περαιτέρω, στον βαθμό που, κατά την αιτιολογική σκέψη 89 της επίδικης αποφάσεως, το μερίδιο της αγοράς που κατείχε το σύνολο των εμπλεκομένων στη σύμπραξη επιχειρήσεων ανερχόταν σε ποσοστό περίπου 50 % της αγοράς υπηρεσιών διεθνών μετακομίσεων στο Βέλγιο, γεγονός που δεν αμφισβητεί η Coppens, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι τα αποτελέσματα της συμφωνίας αυτής επηρέασαν ελάχιστα τη συγκεκριμένη αγορά και μπορούσαν επομένως να μην εμπίπτουν στην απαγόρευση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου (αποφάσεις της 9ης Ιουλίου 1969, 5/69, Völk, Συλλογή 1969-1971, σ. 91, σκέψη 7, καθώς και της 23ης Νοεμβρίου 2006, C-238/05, Asnef-Equifax και Administración del Estado, Συλλογή 2006, σ. I-11125, σκέψη 50 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

64 Όσον αφορά την προβαλλόμενη περιορισμένη συμμετοχή της Coppens στην εν λόγω συμφωνία, υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ, για την εφαρμογή της απαγόρευσης που ορίζεται στη διάταξη αυτή εξετάζεται μόνον το κατά πόσον η συμφωνία στην οποία συμμετείχε η επιχείρηση μαζί με άλλους είχε ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού και εάν μπορούσε να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Επομένως, το κατά πόσον η ατομική συμμετοχή μιας επιχείρησης σε μια τέτοια συμφωνία μπορούσε καθαυτή, λαμβανομένης υπόψη της ασθενούς παρουσίας της στη συγκεκριμένη αγορά, να περιορίσει τον ανταγωνισμό ή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών είναι αλυσιτελής για την απόδειξη του υποστατού της παραβάσεως.

65 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι βασίμως η Επιτροπή καταλόγισε ευθύνη στην Coppens για συμμετοχή στη συμφωνία περί προσφορών διευκολύνσεως κατά παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ.

66 Όσον αφορά τη συμφωνία για τις προμήθειες, πρέπει, αντιθέτως, να αναφερθεί ότι, στην αιτιολογική σκέψη 296 της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η Coppens δεν είχε συμφωνήσει προμήθειες με τις άλλες εμπλεκόμενες στην επίμαχη σύμπραξη επιχειρήσεις. Η Επιτροπή μπορούσε επομένως να καταλογίσει βασίμως ευθύνη στην Coppens για τη συμφωνία περί προμηθειών μόνον εάν αποδείκνυε ότι η εταιρία αυτή είχε την πρόθεση να συμβάλει, με τη συμμετοχή της στη συμφωνία για τις προσφορές διευκολύνσεως, στους κοινούς σκοπούς που επιδίωκε το σύνολο των λοιπών συμμετεχόντων στη σύμπραξη και ότι γνώριζε τη συμφωνία για τις προμήθειες που εφάρμοζαν αυτοί ή μπορούσε ευλόγως να την προβλέψει και αποδεχόταν τον σχετικό κίνδυνο. Πάντως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, με τα δικόγραφά της, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι το κατά πόσον η Coppens γνώριζε τη συμφωνία περί προμηθειών μπορούσε να τεκμαρθεί, εκτιμώντας, ιδίως, ότι η Coppens δεν αρνείται ότι είχε πληροφορηθεί για την εν λόγω συμφωνία. Περαιτέρω, η Επιτροπή παραδέχεται ρητώς ότι η εν λόγω απόφαση δεν βασίζεται σε συγκεκριμένα αποδεικτικά στοιχεία.

67 Κατά συνέπεια η Επιτροπή δεν ικανοποίησε τις απαιτήσεις του βάρους της αποδείξεως ως προς το ζήτημα αυτό και, ως εκ τούτου, δεν απέδειξε ότι η Coppens, κατά τη συμμετοχή της στη συμφωνία για τις προσφορές διευκολύνσεως, γνώριζε τη συμφωνία για τις προμήθειες που εφάρμοζαν οι λοιπές συμμετέχουσες στη σύμπραξη επιχειρήσεις ή μπορούσε ευλόγως να την προβλέψει. Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή δεν μπορούσε νομίμως να καταλογίσει ευθύνη στην Coppens για τη συμφωνία αυτή και να τη θεωρήσει υπεύθυνη για το σύνολο των συμπεριφορών που συνθέτουν την ενιαία και διαρκή παράβαση. Επομένως, στο μέτρο αυτό, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως που προέβαλε η Coppens προς στήριξη της προσφυγής της είναι βάσιμο.

Επί του δεύτερου σκέλους του πρώτου λόγου

68 Η Coppens προβάλλει συναφώς ότι δεν αποδείχθηκε η συμμετοχή της στην παράβαση για τα έτη 1994 και 1995. Επομένως, η Επιτροπή εσφαλμένως διαπίστωσε, στην αιτιολογική σκέψη 547 και στο άρθρο 1, στοιχείο θ′, της επίδικης αποφάσεως, ότι η εταιρία αυτή είχε συμμετάσχει στην επίμαχη παράβαση για 10 χρόνια και 9 μήνες.

69 Η Επιτροπή παραδέχεται ότι, για τα δύο αυτά έτη δεν αποδείχθηκε η συμμετοχή της Coppens στην εφαρμογή της συμφωνίας για τις προσφορές διευκολύνσεως. Θεωρεί, ωστόσο, ότι αυτό δεν ασκεί επιρροή στη διάρκεια της συμμετοχής της Coppens στην εν λόγω συμφωνία, δεδομένου ότι η απουσία αποδείξεων για την εφαρμογή μιας συμφωνίας από επιχείρηση για δεδομένο χρονικό διάστημα δεν οδηγεί υποχρεωτικά στο συμπέρασμα ότι η εν λόγω επιχείρηση δεν διέπραξε παράβαση το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

70 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, στις περισσότερες περιπτώσεις, η ύπαρξη πρακτικής ή συμφωνίας που θίγει τον ανταγωνισμό πρέπει να συνάγεται από ορισμένο αριθμό συμπτώσεων και ενδείξεων οι οποίες, συνολικά θεωρούμενες, μπορούν να αποτελέσουν, ελλείψει άλλης εύλογης εξηγήσεως, απόδειξη περί παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού

(αποφάσεις Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκέψη 57, καθώς και της 21ης Σεπτεμβρίου 2006, C-105/04 P, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. I-8725, σκέψη 94).

71 Τέτοιου είδους στοιχεία και συμπτώσεις καθιστούν δυνατή, όταν εκτιμώνται συνολικώς, την αποκάλυψη όχι μόνον της υπάρξεως αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφορών ή συμφωνιών, αλλά και της διάρκειας μιας αντίθετης προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφοράς, καθώς και του χρονικού διαστήματος εφαρμογής συμφωνίας συνομολογηθείσας κατά παράβαση των κανόνων του δικαίου του ανταγωνισμού (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied κατά Επιτροπής, σκέψεις 95 και 96).

72 Όσον αφορά την απουσία αποδείξεων για την ύπαρξη συμφωνίας σε ορισμένα χρονικά διαστήματα ή, τουλάχιστον, για την εφαρμογή της συμφωνίας από την επιχείρηση κατά τη διάρκεια συγκεκριμένης περιόδου, πρέπει να υπομνησθεί ότι το γεγονός ότι δεν αποδείχθηκε η παράβαση για ορισμένα χρονικά διαστήματα δεν εμποδίζει να γίνει δεκτό ότι η παράβαση διήρκεσε για συνολικά μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, όταν η διαπίστωση αυτή στηρίζεται σε αντικειμενικά και συγκλίνοντα στοιχεία. Στο πλαίσιο παραβάσεως εκτεινόμενης σε πλείονα έτη, το γεγονός ότι οι εκδηλώσεις της συμπράξεως ανάγονται σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα, τα οποία παρουσιάζουν ασυνέχειες μακράς ή βραχύτερης διάρκειας, δεν ασκεί επιρροή στη διαπίστωση της υπάρξεως της συμπράξεως αυτής, εφόσον οι επιμέρους πράξεις που συναποτελούν την παράβαση επιδιώκουν κοινό σκοπό και εντάσσονται στο πλαίσιο ενιαίας και διαρκούς παραβάσεως (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied κατά Επιτροπής, σκέψεις 97 και 98).

73 Κατά τη νομολογία επίσης, το γεγονός ότι μια επιχείρηση εγκρίνει σιωπηρώς μια παράνομη πρωτοβουλία, χωρίς να αποστασιοποιηθεί δημοσίως από το περιεχόμενό της ή να την καταγγείλει στις διοικητικές αρχές, έχει ως αποτέλεσμα να ενθαρρύνει τη συνέχιση της παραβάσεως και δυσχεραίνει την αποκάλυψή της. Η συνέργεια αυτή συνιστά παθητικό τρόπο συμμετοχής στην παράβαση και είναι ικανή συνεπώς να επισύρει την ευθύνη της επιχείρησης (προπαρατεθείσα απόφαση Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 84).

74 Περαιτέρω, η επιχείρηση δεν μπορεί να απαλλαγεί από την ευθύνη της ισχυριζόμενη ότι δεν συμμετείχε σε όλα τα συστατικά στοιχεία της συμπράξεως ή ότι το μερίδιό της στην υλοποίηση των στοιχείων στα οποία συμμετείχε ήταν περιορισμένο, δεδομένου ότι οι περιστάσεις αυτές δεν μπορούν να άρουν την ευθύνη της για την παράβαση. Συγκεκριμένα, οι περιστάσεις αυτές πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μόνον κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως και, ενδεχομένως, κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου (προπαρατεθείσα απόφαση Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 86).

75 Έτσι, εν προκειμένω, μολονότι η Επιτροπή παραδέχεται ότι δεν απέδειξε την ενεργή συμμετοχή της Coppens στη συμφωνία για τις προσφορές διευκολύνσεως το 1994 και το 1995, εντούτοις δεν αμφισβητείται ότι, λαμβάνοντας υπόψη, αφενός, τη μη ύπαρξη στοιχείων για το ότι η Coppens αποστασιοποιήθηκε δημοσίως κατά το διάστημα εκείνο από το περιεχόμενο της εν λόγω συμφωνίας, ιδίως καθιστώντας γνωστή εγγράφως στους ανταγωνιστές της τη βούλησή της να μην συμμετέχει πλέον, και, αφετέρου, τις πολυάριθμες αποδείξεις της ενεργής συμμετοχής της Coppens στην εν λόγω συμφωνία μετά το διάστημα εκείνο, οι οποίες ανακεφαλαιώνονται ιδίως στην αιτιολογική σκέψη 280 της επίδικης αποφάσεως και τις οποίες δεν αμφισβήτησε η Coppens, η Επιτροπή βασίμως έκρινε ότι μπορούσε να καταλογιστεί ευθύνη στην εταιρία αυτή για αδιάλειπτη συμμετοχή στην εν λόγω συμφωνία για το συνολικό χρονικό διάστημα από τις 13 Οκτωβρίου 1992 έως τις 29 Ιουλίου 2003.

76 Επομένως, το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως που προέβαλε η Coppens προς στήριξη της προσφυγής πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τρίτου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως

77 Όσον αφορά τη φερόμενη παράλειψη της Επιτροπής να εκτιμήσει τη σχετική βαρύτητα της συμμετοχής της Coppens στη συμφωνία για τις προσφορές διευκολύνσεως, αρκεί η διαπίστωση ότι, όπως τόνισε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 55 των προτάσεών της, μολονότι το επιχείρημα αυτό ενδέχεται να είναι λυσιτελές για τους σκοπούς της εκτιμήσεως του ύψους του προστίμου που επιβλήθηκε στην εταιρία αυτή, κατά τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 74 της παρούσας αποφάσεως, εντούτοις δεν ασκεί επιρροή και πρέπει επομένως να απορριφθεί ως στερούμενο σημασίας, καθό μέτρο σκοπεί, όπως εν προκειμένω, στην αμφισβήτηση του υποστατού παραβάσεως του άρθρου 81 ΕΚ.

78 Από όλα τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι, δεδομένου ότι το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου είναι εν μέρει βάσιμο, εφόσον η Επιτροπή δεν απέδειξε, πέραν της συμφωνίας για τις προσφορές διευκολύνσεως, την ευθύνη της Coppens στην ενιαία και διαρκή παράβαση, πρέπει, χωρίς να παρίσταται ανάγκη να εξεταστούν οι λοιποί λόγοι που προέβαλε η Coppens, να ακυρωθεί το άρθρο 1, στοιχείο θ', της επίδικης αποφάσεως, καθόσον με τη διάταξη αυτή η Επιτροπή, αντί να περιοριστεί στη διαπίστωση της συμμετοχής της Coppens στη συμφωνία για τις προσφορές διευκολύνσεως κατά το διάστημα από 13 Οκτωβρίου 1992 μέχρι 29 Ιουλίου 2003, καταλογίζει ευθύνη στην εταιρία αυτή για συμμετοχή στη συμφωνία περί προμηθειών και για διάπραξη ενιαίας και διαρκούς παραβάσεως.

Επί του προστίμου

79 Τέλος, πρέπει να υπομνησθεί ότι, πρώτον, λόγω της αναιρέσεως της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και δυνάμει του άρθρου 31 του κανονισμού 1/2003, το Δικαστήριο έχει πλήρη δικαιοδοσία κατά την έννοια του άρθρου 261 ΣΛΕΕ (βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, σκέψη 218).

80 Δεύτερον, μολονότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο, στο πλαίσιο της πλήρους δικαιοδοσίας του στον τομέα αυτό, να εκτιμήσει το ίδιο τις συνθήκες της υπό κρίση υποθέσεως και το είδος της συγκεκριμένης παραβιάσεως προκειμένου να καθορίσει το ύψος του προστίμου (απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1983, 322/81, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3461, σκέψη 111), η άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του δεν μπορεί να συνεπάγεται, κατά την επιμέτρηση των επιβληθέντων προστίμων, διάκριση μεταξύ των επιχειρήσεων που συμμετείχαν σε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική αντίθετη στο άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ. Ακολούθως, οι κατευθύνσεις που χαράσσουν οι κατευθυντήριες γραμμές μπορούν να καθοδηγήσουν, κατά κανόνα, τα δικαστήρια της Ένωσης κατά την άσκηση της εν λόγω αρμοδιότητας, εφόσον η Επιτροπή έχει εφαρμόσει τις κατευθυντήριες αυτές γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβλήθηκαν στις λοιπές επιχειρήσεις με την απόφαση επί της οποίας καλούνται να αποφανθούν (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-291/98 P, Sarrió κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9991, σκέψεις 97 και 98, και της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψη 337).

81 Τρίτον, το άρθρο 23, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003 ορίζει ότι για την επιμέτρηση του ύψους του προστίμου πρέπει να ληφθεί υπόψη, πέραν της σοβαρότητας της παραβάσεως, και η διάρκειά της. Περαιτέρω, όπως προκύπτει από την παράγραφο 2, δεύτερο εδάφιο, του ίδιου άρθρου, για κάθε επιχείρηση που συμμετείχε στην παράβαση, το πρόστιμο δεν μπορεί να υπερβεί το 10 % του συνολικού κύκλου εργασιών της που πραγματοποίησε στο προηγούμενο οικονομικό έτος.

82 Υπό τις συνθήκες αυτές, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των περιστάσεων της υπό κρίση υποθέσεως, κατά τις οποίες, ιδίως, ο κύκλος εργασιών που πραγματοποίησε η Coppens το 2002 στην αγορά των υπηρεσιών διεθνών μετακομίσεων στο Βέλγιο ανερχόταν σε 58 338 ευρώ· η συμφωνία για τις προσφορές διευκολύνσεως στην οποία συμμετείχε η εταιρία αυτή, μολονότι μπορούσε να

στρεβλώσει σοβαρά τον ανταγωνισμό και να αυξήσει την τιμή των συγκεκριμένων υπηρεσιών προς ζημία των καταναλωτών, και μπορεί να χαρακτηριστεί ως οριζόντια συμφωνία καθορισμού των τιμών και κατανομής της αγοράς και να συγκαταλεχθεί έτσι, ως εκ της φύσεώς της, στους σοβαρότερους περιορισμούς του ανταγωνισμού, δεν μπορούσε να θεωρηθεί ως εντασσόμενη στο συνολικό σχέδιο, σύμφωνα με την επίδικη απόφαση, που επιδίωκαν οι λοιποί συμμετέχοντες στην επίμαχη σύμπραξη· η Επιτροπή διαπίστωσε και τεκμηρίωσε 67 περιπτώσεις συμμετοχής της Coppens στην εν λόγω συμφωνία οι οποίες δεν αμφισβητήθηκαν· η εν λόγω εταιρία, μολονότι ο ρόλος της στη συμφωνία μπορεί να χαρακτηριστεί ως περιορισμένος τα έτη 1994 και 1995, μπορεί να θεωρηθεί ότι συμμετείχε στην εν λόγω συμφωνία για διάστημα 10 ετών και 9 μηνών, και, τέλος, το σύνολο του κύκλου εργασιών που πραγματοποίησε η Coppens το 2006 ανερχόταν σε 1 046 318 ευρώ, το Δικαστήριο κρίνει ότι το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην Coppens με το άρθρο 2, στοιχείο ια', της επίδικης αποφάσεως πρέπει να οριστεί σε 35 000 ευρώ.

Επί των δικαστικών εξόδων

83 Δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν το Δικαστήριο δέχεται την αίτηση αναιρέσεως και κρίνει το ίδιο οριστικά τη διαφορά, αποφαίνεται και επί των εξόδων.

84 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού, που εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, αυτού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Το άρθρο 138, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού διευκρινίζει ότι σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων, κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα. Ωστόσο, κατά την ίδια διάταξη, αν τούτο δικαιολογείται από τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως, το Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει ότι ένας διάδικος, πέραν των δικαστικών εξόδων του, φέρει και μέρος των εξόδων του αντιδίκου.

85 Εν προκειμένω, η Coppens ηττήθηκε στην αναιρετική δίκη και η Επιτροπή ηττήθηκε εν μέρει στην πρωτόδικη προσφυγή. Ωστόσο, το Δικαστήριο κρίνει ότι, υπό τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως, πρέπει να καταδικάσει την Επιτροπή να φέρει, επιπλέον των δικών της δικαστικών εξόδων και στους δύο βαθμούς δικαιοδοσίας, τα δύο τρίτα των δικαστικών εξόδων της Coppens στους εν λόγω βαθμούς δικαιοδοσίας. Η Coppens θα φέρει το ένα τρίτο των δικών της εξόδων και των δύο βαθμών δικαιοδοσίας.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφασίζει:

1) **Αναιρεί την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 16ης Ιουνίου 2011, T-210/08, Verhuizingen Coppens κατά Επιτροπής.**

2) **Ακυρώνει το άρθρο 1, στοιχείο θ', της αποφάσεως C(2008) 926 τελικό της Επιτροπής, της 11ης Μαρτίου 2008, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 [ΕΚ] και του άρθρου 53 της συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση COMP/38.543 – Υπηρεσίες διεθνών μετακομίσεων), καθόσον, με τη διάταξη αυτή, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αντί να περιοριστεί στο να διαπιστώσει τη συμμετοχή της Verhuizingen Coppens NV στη συμφωνία για ένα σύστημα ψευδών προσφορών, των επονομαζόμενων «προσφορών διευκολύνσεως», κατά το διάστημα από 13 Οκτωβρίου 1992 μέχρι 29 Ιουλίου 2003, καταλογίζει ευθύνη στην εν λόγω εταιρία για συμμετοχή στη συμφωνία για ένα σύστημα οικονομικών αντισταθμίσεων για τις απορριφθείσες προσφορές ή για την περίπτωση της αποχής από τη διαδικασία υποβολής προσφορών, των επονομαζόμενων «προμηθειών», και για διάπραξη ενιαίας και διαρκούς παραβάσεως.**

3) **Το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στη Verhuizingen Coppens NV με το άρθρο 2, στοιχείο ια', της εν λόγω αποφάσεως C(2008) 926 τελικό ορίζεται σε 35 000 ευρώ.**

4) Καταδικάζει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να φέρει, επιπλέον των δικών της δικαστικών εξόδων της πρωτοβάθμιας και της αναιρετικής διαδικασίας, τα δύο τρίτα των δικαστικών εξόδων στα οποία υποβλήθηκε η Coppens σε αυτούς τους δύο βαθμούς δικαιοδοσίας.

5) Η Coppens φέρει το ένα τρίτο των δικών της δικαστικών εξόδων της πρωτοβάθμιας και της αναιρετικής διαδικασίας.

(υπογραφές)